

Dr Božidar Jeličić
Fakultet za pravne i poslovne studije
Novi Sad

UDK 347.61 (4-672 EU)
Pregledni naučni rad

**BRISEL IIa REGULATIVA SAVETA O
NADLEŽNOSTI I PRIZNANJU I IZVRŠENJU
ODLUKA U BRAČNIM STVARIMA I STVARIMA
RODITELJSKE ODGOVORNOSTI ZA ZAJEDNIČKU
DECU OBA BRAČNA PARTNERA
-REGULATIVA SAVETA BROJ 2201/2003-**

Sloboda kretanja sudskih odluka predstavlja jednu od bitnih pretpostavki za uspostavljanje jedinstvenog sudskog (pravnog) prostora u Evropskoj uniji. Ujednačavanje pravnih pravila u ovoj oblasti započeto je usvajanjem Konvencije o nadležnosti i priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (Briselska konvencija) doneta 27. septembra 1968. godine. Međutim, izvan dometa ove konvencije su ostala brojna pitanja vezana za ovu problematiku, uključujući i oblast bračnih odnosa. Prvi pokušaj regulisanja ovih pitanja u oblasti bračnih odnosa u Evropskoj uniji učinjen je donošenjem Konvencije o nadležnosti i priznanju i izvršenju presuda u bračnim pitanjima (Brisel II Konvencija), 28. maja 1998. godine. Ona je rezultat realnih potreba država članica, ali istovremeno, kao način regulisanja, ona predstavlja proizvod jasno omeđenog, tada aktuelnog, pravnog osnova za regulisanje ove materije. Usvajanje Amsterdamskog sporazuma 1997. godine stvorilo je pravne pretpostavke za regulisanje ove materije sekundarnim pravnim aktima Evropske unije. Međutim, one su postale primenljive tek nakon stupanja na snagu Amsterdamskog sporazuma 1999. godine. U skladu sa tim, već naredne 2000. godine usvojena je Regulativa Saveta (EZ) broj 1347/2000 o nadležnosti, priznanju i izvršenju presuda u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti za zajedničku decu, a 2003. godine izvršena je i njena dopuna Regulativom Saveta (EZ) broj 2201/2003 o nadležnosti, priznanju i izvršenju presuda u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti za zajedničku decu oba supružnika – Brisel IIa Regulativa.

Ključne reči: *Brisel II Regulatoriva, Brisel IIA Regulatoriva, priznanje i izvršenje odluka, sudska nadležnost u bračnim onosima, otmica dece, odgovornost roditelja, razvod braka.*

Uvodne napomene

Realizacija jednog od osnovnih ciljeva koji su u integracionom procesu postavile države članice, a koji se odnosi na uspostavljanje i održavanje Evropske unije kao prostora slobode, bezbednosti i pravde, pretpostavlja, između ostalog, usvajanje mera u oblasti sudske saradnje. Ove mere podrazumevaju i potrebu poboljšanja i pojednostavljenja slobodnog kretanja presuda u građanskim stvarima, što uostalom predstavlja i jedan od osnovnih uslova za uspešno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta. Evropske unije.

Prvi konkretan korak u tom pravcu učinjen je "samo" desetak godina nakon usvajanja "ustavnih akata" Evropske ekonomske zajednice i Evropske zajednice za atomsku energiju.¹ Oslanjajući se na tada postojeći pravni osnov sadržan u članu 220 Ugovora o osnivanju Evropske ekonomske zajednice, a na osnovu Predloga teksta koji je utvrdila Komisija EEZ svojom notom od 22. oktobra 1959. godine, doneta je Konvencija o nadležnosti i priznanju i izvršnju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (Briselska Konvencija), 27. septembra 1968. godine. Konvencija je stupila na snagu 1. februara 1973. godine.²

Međutim, Konvencija iz 1968. godine je ostavila izvan svog dometa jedan broj pravnih stvari koje inače spadaju u domen građanskih (i trgovačkih) stvari,³ predmetne materije koju tretira Konvencija. Izuzeci su izričito navedeni u stavu 2. člana 1. i obuhvataju, između ostalog, lični status i sposobnost fizičkog lica, a koji, prema članu 5. tačka 4. Konvencije, posebno podrazumevaju: punovažnost zaključenja braka; odvojen život supružnika (odvajanje od

¹ Rimski ugovori kojim su formirane Evropska ekonomska zajednica i Evropska zajednica za atomsku energiju zaljučeni su u Rimu 25. marta 1957. godine, a stupili su na snagu 1. januara 1958. godine.

² Više o Konvenciji o nadležnosti i priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima videti: V. Rakić-Vodinelić, *Građansko procesno pravo Evropske unije, Pravo evropske unije, Zbornik radova, Službeni gasnik, Beograd, 1996, str. 239-258.*

³ Vidi: V. Rakić-Vodinelić str.251.

postelje i stola); prestanak braka (razvod, poništaj, utvrđivanje ništavnim ili nepostojećim); smrt fizičkog lica; lični status maloletnika, uključujući odlučivanje o staranju o njima uopšte, a posebno u slučaju prestanka braka roditelja; lišavanje i ograničenje poslovne sposobnosti, državljanstvo i prebivalište fizičkih lica; priznanje i utvrđivanje roditeljskog statusa; usvojenje.

Briselska konvencija iz 1968. godine zamenjena je Regulativom Saveta broj 44/2001 o nadležnosti i priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovinskim stvarima – Brisel I Regulativa, koja je je usvojena 22. decembra 2000. godine, a stupila na snagu 1. marta 2002. godine. Na ovaj način, prevođenjem na teren sekundarnog parava Evropske unije, izvršena je komunitarizacija ove materije.

Nasuprot činjenici da su bračna pitanja ostala van obima saradnje između država članica EU/EZ, stajala je životna realnost, kao logična posledica integracionog procesa, te procesa uspostavljanja zajedničkog tržišta. Ona se ogledala, pre svega, u realizaciji slobode kretanja lica, što je dovelo do povećanja uspostavljanja porodičnih veza između stanovnika različite nacionalnosti ili onih koji žive na teritorijama različitih država članica, odnosno veliko povećanje "međunarodnih" brakova i razvoda. To je otvorilo pitanje i potrebu stvaranja pravnog okruženja koje će osigurati bezbednost za decu, kao jednog od prioritarnih evropskih ciljeva.

Ovo, kao i velike razlike u nacionalnoj zakonskoj regulativi, navelo je EU da definiše jasan i sveobuhvatan pravni okvir u bračnim stvarima i traži rešenja usmerena na obezbeđivanje pravne sigurnosti, predvidljivosti, fleksibilnosti i olakšanom pristupu sudu u domenu bračnih odnosa.

Kao proizvod pomenute realnosti u EU, a u skladu sa postojećim pravnim osnovom, 28. maja 1998. godine države članice su potpisale Konvenciju o nadležnosti i priznanju i izvršenju presuda u bračnim pitanjima (Brisel II Konvencija). Svim državama članicama EU preporučeno je usvajanje Konvencije i ona je trebalo da se usvoji po postupku koji je bio predviđen ustavima država članica, kao i svaki drugi međunarodni ugovor. Međutim, Konvencija nije nikada stupila na snagu, već je "pretvorena" u "instrument" Zajednice – regulativu (sekundarni pravni akt), koja je obezbeđivala njeno brzo sprovođenje i, naravno, prevazilaženje brojnih praktičnih teškoća građana u svakodnevnom životu. Pravni osnov za "transformisanje" Konvencije i regulisanje materije iz oblasti bračnih odnosa sekundarnim pravom EU,

stvoren je usvajanjem i stupanjem na snagu Amsterdamskog sporazuma.⁴ Shodno članu 61 i 65, a na osnovu procedure predviđene članom 67. Ugovora iz Amsterdama, regulisanje materije porodičnog prava stavljeno je u nadležnost Saveta (EZ), uz konsultativnu ulogu Evroskog parlamenta i predlagačku poziciju Komisije (EZ). Međutim, utvrđivanje pravnog osnova praćeno je dozom opreza od strane država članica, koji je iskazan u članu 67. Amsterdamskog sporazuma, zadržavanjem jednoglasnosti u odlučivanju o ovoj materiji u "prelaznom periodu", odnosno u prvih pet godina nakon stupanja Ugovora na snagu.⁵ Zemlje članice su, očigledno, ovu materiju smatrale posebno osetljivim područjem, te su iskoristile pravo "veta" kao pouzdani mehanizam za zaštitu svojih interesa. Sličan oprez u regulisanju materije porodičnog prava iskazan je i u Lisabonskom sporazumu od 13. decembra 2007. godine, koji je stupio na snagu 1. decembra 2009. godine, u članu 65. tačka 3. Sporazuma.⁶

Usvajanjem Regulative Saveta (EZ) broj 1347/2000 o nadežnosti, priznanju i izvršenju presuda u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti za zajedničku decu, 29. maja 2000. godine, izvršena je komunitarizacija materije porodičnog prava i to pruzimanjem, u najevećem delu, rešenja sadržanih u Konvenciji iz 1998. godine. Na taj način, Regulativa Saveta broj 1347/2000, svojim sadržajem, je obezbedila kontinuitet rešenjima iz Konvencije koja joj je predhodila, a novinama koje je donosila, obezbedila je i konzistentnost sa odredbama

---

⁴ Amsterdamski ugovor je usvojen 2. oktobra 1997. godine, a stupio je na snagu 1. maja 1999. godine.

⁵ Vidi: član 67. tačka 4. Amsterdamskog sporazuma

⁶ U članu 65. tačka 3. Lisabonskog sporazuma kaže se:

"Odstupajući od tačke 2, mere za saradnju između država članica u oblasti porodičnog prava utvrđuje Savet, u skladu s posebnom zakonskom procedurom. One se utvrđuju jednoglasno, posle konsultovanja Evropskog parlamenta.

Savet, na predlog Komisije, može usvojiti odluku kojom se utvrđuju aspekti porodičnog prava koji u prekograničnim okvirima mogu biti predmet pravnih akata koji se donose po redovnom zakonskom postupku. Savet odlučuje jednoglasno, posle konsultovanja Evropskog parlamenta.

Predlozi iz drugog stava dostavljaju se nacionalnim parlamentima. U slučaju protivljenja nekog nacionalnog parlamenta, on, u roku od šest meseci od dana dostave, obaveštava da nije usvojio odluku. Ukoliko nema protivljenja, Savet može usvojiti navedenu odluku."

Regulative Saveta (EZ) broj 44/2001 o nadležnosti i priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovinskim stvarima – Brisel I Regiativa, koja je tada bila u pripremi.

**I Regiativa Saveta broj 1347/2000 o nadležnosti, priznanju
i izvršenju presuda u bračnim stvaima i stvarima roditeljske
odgovornosti za zajedničku decu oba supružnika – Brisel
II Regiativa**

Regiativa Saveta broj 1347/2000 usvojena je 29. maja 2000. godine, a stupila je na snagu 1. marta 2001. godine. Važila je do 1. marta 2005. godine kada je zamenjena Regulativom Saveta (EZ) broj 2201/2003 o nadležnosti i priznanju i izvršenju presuda u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti. Regiativa je primenjivana na teritoriji svih država članica EU, osim Velike Britanije i Danske.⁷

Regiativa Saveta broj 1347/2000 je zamenila postojeće konvencije u odnosima između država članica i imala je prednost u primeni nad međunarodnim konvencijama o istoj temi. Izuzetak je predstavljao Sporazum od 6 februara 1931. godine između Danske, Finske, Norveške i Švedske, gde je ostavljena sloboda Finskoj i Švedskoj da ga i dalje primenjuju. Takođe, Regiativa je prihvatila mogućnost primene sporazuma između Portugala, Italije i Španije i Vatikana.

Novi sporazumi između država članica (sa istom tematikom) mogli su se donositi samo u slučaju njihove usmerenosti na pojačavanje i olakšavanje primene Regulative, uz obavezu obaveštavanja Komisija (EZ) o njihovom sklapanju, gašenju ili promenama.

Regiativa je doneta sa ciljem da se izvrši standardizacija pravila međunarodnog privatnog prava u državama članicama koja se tiču nadležnosti i poboljšanja postupka priznanja i izvršenja sudskih odluka u pitanjima razvoda braka i ostvarivanja starateljstva nad zajedničkom decom. U skladu sa tim, primena Regulative je ograničena na građanske postupke koji se odnose na razvod, odvajanje ili pravno

---

⁷ U skladu sa protokolima br.4 i 5 koji su pripojeni uz Ugovor o EU i Ugovor o EZ, odredbe iz Poglavlja (naslova) IV iz Ugovora o Evropskoj zajednici "Vize, azil, imigracije i druge politike koje se odnose na slobodno kretanje lica" ne primenjuju na teritoriji Irske, V. Britanije i Danske.

poništenje braka i postupke koji se odnose na odgovornost oba roditelja.⁸

Imajući u vidu da Regulativa Saveta broj 1347/2000 predstavlja svojevrsnu (sadržajnu) "dopunu" Briselske konvencije iz 1968. godine o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, a samim tim i Regulative Saveta (EZ) broj 44/2001, to je logično da ona verno odražava strukturu ova dva dokumenta. Osnovni karakter te strukture možda najslikovitije iskazuju neki autori označavajući Briselsku konvenciju kao "duplu konvenciju".⁹ U tom smislu, Regulativa Saveta broj 1347/2000 je izvršila ujednačavnje propisa o nadležnosti kao pretpostavke slobode kretanja sudskih odluka u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti.

Nadležnost

Regulativa određuje sudsku nadležnost u domenu razvoda, odvajanja (odvajanje od stola i postelje) i poništenja braka i roditeljske odgovornosti nad zajedničkom decom oba supružnika. Nadležnost je određena fleksibilno uz maksimalno oslanjanje na postojeća nacionalna rešenja država članica, što je, između ostalog, olakšalo proces ujednačavanja propisa u ovoj oblasti.

U slučaju razvoda, odvajanja i poništenja braka, nadležnost se određuje prema zemlji prebivališta jednog ili oba supružnika ili prema njihovoj nacionalnosti.¹⁰ Drugim rečima, nadležnost pripada sudovima države članice na čijoj teritoriji: supružnici imaju stalno prebivalište, ili je tu bilo njihovo poslednje zajedničko prebivalište, pod uslovom da jedan od njih još uvek živi tamo, ili da u slučaju zajedničkog podnošenja zahteva jedan od supružnika ima prebivalište, ili tuženi ima stalno prebivalište, ili podnosioc zahteva ima stalno prebivalište, pod uslovom da je tu stanovao najmanje godinu dana pre podnošenja zahteva, ili podnosioc zahteva ima prebivalište, pod uslovom da je državljanin države u pitanju i da je tu imao prebivalište najmanje šest

---

⁸ Vidi: član 1. Regulative Saveta broj. 1347/2000 o nadležnosti, priznanju i izvršenju presuda u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti za zajedničku decu oba supružnika.

⁹ Vidi: T. Varadi, B. Bordaš, G. Knežević, V. Pavić, Međunarodno privatno pravo, Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 567.

¹⁰ Vidi: član 2. Regulative Saveta broj 1347/2000

meseci neposredno pre podnošenja zahteva, odnosno u slučaju V. Britanije i Irske, da ima boravište u toj državi. Takođe, predviđena je mogućnost uspostavljanja sudske nadležnosti u slučaju istog državljanstva supružnika ili u slučaju V. Britanije i Irske zajedničkog boravišta supružnika.

U domenu roditeljske odgovornosti, nadležni su isti sudovi kao i u slučaju razvoda, odvajanja i poništenja braka, pod uslovom da dete ima prebivalište u toj državi članici. Ukoliko to nije slučaj, isti sud može imati nadležnost samo u tačno navedenim slučajevima koji se odnose na situacije u kojima dete ima prebivalište na teritoriji jedne od država članica, pri čemu, jedan od roditelja vrši roditeljsku odgovornost nad detetom i sudska nadležnost je prihvaćena od strane oba supružnika, a u interesu deteta.¹¹

Pitanje sudske nadležnosti u slučaju otmice deteta regulisano je članom 4. Regultive. Ovim članom je predviđeno da sudovi sa nadležnošću iz člana 3. vrše svoju nadležnost u skladu sa Haškom konvencijom o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice dece, od 25. oktobra 1980. godine (posebno članovi 3 i 16).

Ukoliko tuženi ima prebivalište na teritoriji druge države koja nije članica Evropske unije, Regulativa predviđa obavezu da nadležan sud izvrši proveru da je tuženom blagovremeno dostavljen odgovarajući dokument o pokretanju postupka ili ekvivalentan dokument, tako da mu je ostavljeno dovoljno vremena za pripremanje svoje odbrane. U sličnoj situaciji, a u slučaju odnosa između država članica, Regulativa upućuje na odredbe (član 19) Regulative Saveta (EZ) broj 1348/2000 o dostavljanju (servisiranju) u državama članicama sudskih i vansudskih dokumenata u građanskim i trgovačkim stvarima, od 29. maja 2000. godine, odnosno na odredbe (član 15) Haške konvencije o dostavljanju u inostranstvu sudskih i vansudskih dokumenata, od 15. novembra 1965. godine, za situacije gde se ne primenjuje Regulativa Saveta (EZ) broj 1348/2000.¹² Ovo ne isključuje mogućnost da sudovi preduzimaju privremene zaštitne mere koje se odnose na lica i imovinu u hitnim slučajevima.¹³

---

¹¹ Vidi: član 3. Regultive.

¹² Vidi: član 10. Regultive.

¹³ Vidi: član 12. Regultive.

Regulativa ide u susret mogućim situacijama vođenja paralelnih postupaka u različitim državama članicama. Pitanje litispendencije regulisano je članom 11. Regulative.

Priznanje i izvršenje

Regulativa predviđa automatsko priznavanje presuda u bračnim stvarima i pitanjima roditeljske odgovornosti, donetih u nekoj drugoj državi članici, bez primene posebnih procedura i formalnosti koje bi se odnosile na ažuriranje njihovog statusa. Izuzeci od ovog opšteg pravila čine precizno određene situacije koje su navedene u članu 15. Regulative, ali bez mogućnosti preispitivanja sadržine (suštine) strane presude.¹⁴ Ovaj član odvojeno navodi razloge za nepriznavanje presuda koje se odnose na razvod, odvajanje i pravno poništenje braka i one koje se odnose na pitanja roditeljske odgovornosti.

U prvom slučaju presude se neće priznati :

- ako je presuda u suprotnosti sa javnim poretkom države članice u kojoj se traži priznanje;

- ako je dokument kojim je pokrenut postupak ili sličan dokument dostavljen na način i u vremenu koje onemogućava optuženom da organizuje svoju odbranu;

- ako je nespojiva (protivurečna) sa presudom u postupku između istih stranaka u državi u kojoj se traži priznanje;

- ako su nespojive (protivurečne) sa ranijim presudama donetim u drugoj državi članici ili nečlanici a koje ispunjavaju uslove za priznanje u državi u kojoj se traži priznanje.

Presude koje se odnose na pitanja odgovornosti roditelja neće se priznati:

- ako je priznanje u suprotnosti sa javnim poretkom države članice u kojoj se traži priznanje;

- ako dete nije saslušano, osim u slučaju hitnosti;

- ako je dokument kojim je pokrenut postupak, ili sličan dokument, dostavljen na način i u vremenu koje onemogućava optuženom da organizuje svoju odbranu;

- na zahtev lica koje tvrdi da presuda narušava njegovu roditeljsku odgovornost jer mu nije data mogućnost da bude saslušano;

---

¹⁴ Vidi: član 19. i član 24. tračka 3. Regulative.

- ako je (neusklađena) nespojiva sa kasnijim presudama koje se odnose na roditeljsku odgovornost, a koje su donete u zemlji u kojoj se traži priznanje;

- ako je neusklađena sa kasnijim presudama koje se odnose na odgovornost roditelja, donetim u nekoj drugoj državi članici ili nečlanici gde se nalazi prebivište deteta, pod uslovom da te presude ispunjavaju uslov da budu priznate u državi u kojoj se traži priznanje.

Priznanje presuda koje se odnose na razvod, odvajanje ili pravno poništenje braka ne može biti odbijeno ni u slučaju da zakon države u kojoj se traži priznanje ne dozvoljava razvod, odvajanje ili pravno poništenje braka na istim činjenicama.¹⁵

Presude o roditeljskoj odgovornost primeniće se u drugoj državi kada bude proglašena da je izvršna na zahtev zainteresovane strane, odnosno nakon registracije za primenu, u slučaju Velike Britanije.¹⁶ Postupak primene sprovodi se u skladu sa zakonom države od koje se traži izvršenje.

**II Regulativa Saveta (EZ) broj 2201/2003 o nadležnosti,
priznanju i izvršenju presuda u bračnim stvaima i stvarima
roditeljske odgovornosti za zajedničku decu oba supružnika
- Brisel IIA Regulativa**

Regulativa Saveta (EZ) broj 2201/2003 usvojena je 27. novembra 2003. godine, stupila je na snagu 1. avgusta 2004. godine, a počela je da se primenjuje od 1. marta 2005. godine. Ona je stavila van snage i zamenila Regulativu Saveta (EZ) broj 1347/2000 o nadležnosti i priznanju i izvršenju presuda u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti za decu oba roditelja od 29. maja 2000. godine. Regulativa se primenjuje u svim državama članicama EU osim u Danskoj.

Regulativa se primenjuje neposredno, uživa prednost u primeni u odnosu na nacionalno pravo država članica i odnosi se na relevantne

---

¹⁵ Vidi: član 18. Regulative

¹⁶ Vidi: član 21. Regulative

pravne postupke i formalna dokumenta sačinjena i registrovana kao autentični instrumenti i sporazumi, nakon 1. marta 2005. godine.¹⁷

Brisel IIa Reguativa Saveta predstavlja nadogradnju predhodne Regulative Saveta broj 1347/2000 i proširenje njenog obima. Inače, nacrt Regulative Saveta broj 2201/2003 pripremljen je od strane Komisije (EZ) veću toku 2002. godine, samo godinu dana nakon stupanja na snagu prethodne Regulative.

Brisel IIa Reguativa Saveta sadrži 72 člana, što zanači da ima 26 članova više nego njena predhodnica. Reguativa sadrži sedam poglavlja: oblast primene i definicije; nadležnost; priznanje i izvršenje; saradnja između centralnih vlasti u pitanjima roditeljske odgovornosti; odnosi sa drugim instrumentima; prelazne odredbe; i završne odredbe.

Predmet regulisanja, kao i u slučaju Regulative Saveta broj 1347/2000, su građanski postupci koji se odnose na pitanja razvoda, odvajanja i pravnog poništenja braka i na aspekte roditeljske odgovornosti.¹⁸

Reguativa se ne odnosi na regulisane odnose između partnera istog pola i obuhvata samo lične odnose a ne i imovinske.

U pogledu roditeljske odgovornosti, Reguativa postavlja ambicioznije ciljeva u odnosu na predhodnu Reguativu Saveta (EZ) broj 1347/2000. U nameri da se obezbedi jednakost za svu decu, domen Regulative je proširen na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, kako na sudske, tako i na odluke organa koji poseduju nadležnost koja podpada pod ovu Reguativu, te na sporazume zaključene između stranaka, u meri u kojoj su primenljivi (izvršni) u državi u kojoj su zaključeni.¹⁹ Inovativno proširenje koje se odnosi na sporazume između stranaka očigledno je imalo za cilj da se podstakne postizanje dogovora između stranaka izvan suda, bez obzira da li se radi o privatnom dogovoru ili dogovoru u okviru nekog autoriteta.

Takođe, izvršeno je i dodatno preciziranje prava i obaveza u oblasti roditeljske odgovornosti, kao i navođenje onih koja nisu predmet ove Regulative, poput: utvrđivanja očinstva, presude u vezi

---

¹⁷ Vidi: član 64. tačka 1. Regulative Saveta (EZ) broj 2201/2003 o nadležnosti, priznanju i izvršenju presuda u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti za zajedničku decu oba supružnika.

¹⁸ Vidi: član 1. Regulative.

¹⁹ Vidi: član 2. i 46. Regulative.

usvajanja, ime i prezime deteta, emancipacija, nasleđivanje, alimentacija, mere u vezi krivičnih dela koja su počinila deca.

U cilju izbegavanja nesporazuma u tumačenju pojmova, u Regulativi se preciraju značenja – definišu važniji pojmovi koji su u njoj sadržani, kao što su pojmovi sudija, sud, država članica, roditeljska odgovornost, pravo na starateljstvo i dr.²⁰

Nadležnost

Regulativa uspostavlja celovit sistem nadležnosti. Ona određuje države članice čiji sudovi imaju nadležnost, ali ne i konkretan sud u dotičnoj državi. Ovo pitanje je ostavljeno domaćem procesnom pravu.

Po pitanju razvoda ona preuzima rešenja iz Regulative 1347/2000,²¹ ali je zato nadležnost u domenu odgovornosti roditelja doživela razradu i preciziranje. Pitanja koja se odnose na odgovornost roditelja uglavnom se nalaze u domenu jurisdikcije države članice na čijoj teritoriji je i prebivalište deteta, sa izuzecima koji se odnose na slučajevne promene prebivališta (preseljenja), gde sud države ranijeg prebivališta zadržava nadležnost, u pogledu prava pristupa. Supružnici mogu prihvatiti i nadležnost suda za razvod braka, a u nekim slučajevima i nadležnost sudova države članice sa kojom dete ima bliske veze, poput nacionalnosti deteta. Regulativa reguliše i pitanje nadležnosti u situacijama kada se ne može utvrditi stalno prebivalište deteta, te u slučajevima gde nije moguće definisati nadležnost na osnovu posebnih odredbi iz Regulative.²²

Priznanje i izvršenje

Pravila o priznanju i izvršenju su istovetna onim koja su utvrđena Regulativom Saveta (EZ) 1347/2000, a to znači automatizam u priznavanju odluka sa precizno navedenim izuzecima (vidi prethodno izlaganje).²³ Izvršni postupak je regulisan zakonima države članice.

---

²⁰ Vidi: član 2. Regulative.

²¹ Vidi član 3. Regulative

²² Vidi: član 8, 9, 12, 13 i 14. Regulative.

²³ Vidi: poglavlje III Regulative.

Otmica dece

U slučaju otmice dece države članice Evropske unije nastavljaju da primenjuju Hašku konvenciju o civilnim aspektima međunarodne otmice dece od 25. oktobra 1980. godine, koja je, inače, ratifikovana od strane svih država članica. Međutim, Haška konvencija iz 1980. godine ima dopunsku ulogu u regulisanju ovih pitanja, tako da pravila sadržana u Regulativi imaju prednost u primeni između država članica u odnosu na Konvenciju. Osnovni cilj Regulative u ovoj oblasti usmeren je na odvrćanje roditelja od pokušaja otmice dece, kao i na brzi povratak deteta u njegovu zemlju u slučaju da je otmica izvršena. Efekat odvrćanja od otmice baziran je, pre svega, na jasnom definisanju sudke nadležnosti u pitanju starateljstva. Nadležnost po ovim pitanjima i nakon otmice pripada sudovima države na čijoj teritoriji se nalazi prebivalište deteta pre otmice.

Inače, osnovni principi na kojima se zasnivaju rešenja u Regulativi mogu se svesti na sledeće: nadležnost pripada državi u kojoj je dete oteto, postupak obezbeđuje brzi povratak deteta, u slučaju da sud zamoljene države odbije vraćanje deteta u obavezi je da o tome obavesti sud države članicu gde je dete oteto putem kopija odluka, odluka suda države gde je dete oteto o vraćanju deteta je direktno primenljiva (ukida se egzekvatura) i utvrđena je obaveza saradnje centralnih organa vlasti države gde je dete oteto.²⁴

Saradnja centralnih organa

U cilju obezbeđivanja efikasnije primene odredaba Regulative koje se odnose na pitanja odgovornosti roditelja, predviđeno je da svaka država članica odredi jedan ili više centralnih (organa) vlasti sa precizno utvrđenim teritorijalnim ili materijalnim nadležnostima. Saradnja se odvija neposredno između kompetentnih centralnih vlasti i obuhvata sledeće sadržaje:

- Razmenu informacija o nacionalnim zakonodavstvima i procedurama;
- Olakšava komunikaciju između sudova;
- Pružanje pomoći nosiocima roditeljske odgovornosti u vezi zahteva za priznanjem i izvršenjem odluke;

---

²⁴ Vidi: član 10. i 11. Regulative.

- Pružanje pomoći u traženju alternativnih rešenja između nosioca roditeljske odgovornosti.²⁵

III Pravci razvoja – perspektive

Imajući u vidu rastući trend tzv. međunarodnih brakova i razvoda, pred Komisijom (EZ) logično se nametnula potreba da pruži jasan i sveobuhvatan pravni okvir u oblasti bračnih odnosa, kako bi se obezbedila pravna sigurnost, predvidljivost, fleksibilnost i adekvatna dostupnost i pristup sudskim instancama. Uredba Saveta (EZ) 2201/2003 predstavlja značajan napredak u postavljanju pravila o nadležnosti i priznanju i izvršenju presuda u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti, ali ona, međutim, izostavlja pitanje utvrđivanja merodavnog prava u postupcima razvoda braka. Imajući to u vidu, Komisija (EZ) je već u aprilu mesecu 2005. godine, a u skladu sa Programom Evropskog saveta iz novembra 2004. godine, objavila Zelenu knjigu o važećem zakonu i nadležnosti u pitanjima razvoda braka (Zelena knjiga je doneta 17. marta 2005. godine), da bi se tokom 2006. godine došlo do Predloga Uredbe o izmenama i dopunama Uredbe Saveta (EZ) broj 2201/2003 u pogledu nadležnosti i uvođenja pravila u vezi sa važećim zakonom u bračnim stvarima – Rim III (utvrđen 17. jula 2006. godine). Na ovaj način Komisija je eksplicitno iskazala svoje viđenje harmonizacije – usklađivanja izbora merodavnog prava (sukob zakona) u bračnim stvarima. Osnovni cilj ovih rešenja je usmeren na pojednostavljenje postupka razvoda braka između građana različitih nacionalnosti, odnosno građana nastanjenih u različitim državama članicama.

Rim III je potvrda jasnog opredeljenja EU da i u osetljivim i interesno omeđenim sferama, poput bračnih odnosa, pravi odlučne korake. Naravno, reč je o malim ali jasno trasiranim potezima koji ukazuju, s jedne strane, na izuzetnu složenost pitanja, ali sa druge strane, na istrajnost i posvećenost EU u ostvarivanju svojih integracionih ciljeva.

---

²⁵ Vidi: član 53, 54, 55, 56, 57 i 58. Regulative.

Božidar Jeličić, LLD

Faculty for legal and economic studies,
Novi Sad

**BRUSSELS IIa COUNCIL REGULATION ON
JURISDICTION AND THE RECOGNITION AND
ENFORCEMENT OF JUDGEMENTS IN
MATRIMONIAL MATTERS AND IN MATTERS OF
PARENTAL RESPONSIBILITY – COUNCIL
REGULATION (EC) NO 2201/2003**

Free movement of judgments constitutes one of the essential preconditions for the establishment of a single European judicial space. Harmonization of legal provisions in this area has been started by the adoption of the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters of 27th September of 1968 (Brussels Convention). However, a number of related issues, including the issue of matrimonial relations are not within the scope of this Convention. As regards matrimonial relations, first attempt was made to regulate this issue through the adoption of the Convention on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Matrimonial Matters (Brussels II Convention) of May 28th of 1998. It was in line with the real needs of Member States and also it is important to note that at that time there was a clear legal basis for its adoption. Although the Treaty of Amsterdam of 1997 created the legal preconditions for addressing these issues through secondary legislation of the EU, it was possible to adopt the given laws only after the Treaty of Amsterdam came into the force in 1999. Accordingly, the Council Regulation (EC) No 1347/2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and in matters of parental responsibility for children of both spouses was adopted in 2000 as well as it was subsequently amended by the Council Regulation (EC) No 2201/2003 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility (Brussels IIa Regulation) in 2003.

Key words: Brussels II Regulation, Brussels IIa Regulation, recognition and enforcement of judgments, court jurisdiction in matrimonial relations, child abduction, parental responsibility, divorce.